

MUDR. BOHUSLAV ALBERT (1890 – 1952) – ZAKLADATEĽ A REFORMÁTOR ČESKOSLOVENSKÝCH NEMOCNÍC¹

Peter KOVAL

Veľké množstvo zdravotníckych zariadení na Slovensku a na Podkarpatskej Rusi sa v čase vzniku Československa nachádzalo v kritickom stave. Nemocnice boli kapacitne malé, nestačili zabezpečovať základnú zdravotnú starostlivosť pre svoju oblasť – región, boli slabo materiálno-technicky vybavené a rovnako zápasili s nedostatkom odborného personálu. Novozriadené ministerstvo zdravotníctva a telesnej výchovy si bolo vedomé potreby vylepšiť zdravotnú starostlivosť skvalitnením zdravotníckych zariadení. V spolupráci s ďalšími administratívno-správnymi orgánmi sa preto snažilo vyberať a dosadzovať do príslušných regiónov skúsených a spoľahlivých ľudí – organizátorov, ktorí boli zárukou skvalitnenia a zmodernizovania fungovania nemocníc. Jedným z nich bol aj MUDr. Bohuslav Albert.

Narodil sa v českom mestečku Kostelec nad Orlicí v lekárskej rodine. Jeho otec František bol praktickým lekárom. Strýko MUDr. Eduard Albert viedol vo Viedni chirurgickú kliniku a bol osobným lekárom Františka Jozefa I. Už ako začínajúci medik Albert pochopil dôležitosť kvalitnej organizácie zdravotníckej práce pre lepšiu efektívnosť, keď ako asistent prof. MUDr. Rudolfa Jedličku spoločne so svojimi spolužiakmi pôsobil na fronte balkánskych vojen. Názor o kvalitnej organizácii si potom utvrdil počas prvej svetovej vojny, keď sa stretával s byrokratickým chaosom rakúskych vojenských úradníkov. Bol poslaný na východný front, kde pôsobil len krátko a v roku 1917 bol pre chorobu presunutý do zázemia. V závere vojny bol Bohuslav Albert vyznamenaný Vojnovým krížom.

V novembri 1918 bol prevelený najprv na Slovensko. Ako vojenský lekár sa zúčastňoval oslobodeneckých akcií v Nitrianskej a Trenčianskej stolici, bol šéflekárom chirurgického oddelenia v Ružomberku, Košiciach a poľnej nemocnice v Spišskej Novej Vsi. V októbri 1919 si podal žiadosť o prevelenie na Podkarpatskú Rus. Vrchný veliteľ Podkarpatskej Rusi generál E. Hennocque s ňou súhlasil a Dr. Ján Brejcha, ktorý viedol Civilnú správu Podkarpatskej Rusi vydal príkaz na menovanie MUDr. Bohuslava Alberta za primára a riaditeľa mukačevskej nemocnice.

Mukačevská nemocnica sa v čase jeho príchodu nachádzala v zlom rozpore. Nespĺňala lekárske požiadavky, kanalizácia bola v havarijnom stave, materiálne vybavenie zasa vo všeobecnosti dosť zlé. Aj keď sa tam mohlo liečiť 120 chorých, v jeseni 1919 tam poskytovali lekársku starostlivosť iba 50 pacientom. Chorí ľudia neprechovávali dôveru voči lekárom a vyhýbali sa liečbe v nemocnici, čo bolo koniec-koncov v tom čase v danom regióne úplne bežné. MUDr. Albert bol navyše „vnúteným správcom“ nemocnice a miestni lekári, vo väčšine prípadov nestotožňujúci sa s novým režimom, v ňom videli konkurenciu. Prvé mesiace pracoval v ne-

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-19-0058 *Multietnicita a multikonfesionalita a ich vplyv na spoločenský, politický a kultúrny vývoj okrajových oblastí v prvej polovici 20. storočia (na príklade východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi)*.

mocníci takmer sám, no postupne prichádzali noví kvalifikovaní ošetrovatelia, na krátke záskoky niekoľko vojenských lekárov a hlavne civilný lekár MUDr. Václav Pejše. Spoločne sa im podarilo radikálne obnoviť mukačevskú nemocnicu, patrične či úplne opraviť jednotlivé oddelenia. Prerobené bolo prijímacie vyšetrovacie oddelenie i bakteriologicko-diagnostické laboratórium. Začala fungovať kvalitná ambulancia, poskytujúca lekársku starostlivosť aj nemajetným pacientom. B. Albert s veľkým nadšením pristupoval k práci, zdôrazňoval neustálu opateru o svojich pacientov, z ktorých väčšina boli chudobní obyvatelia Podkarpatskej Rusi. V roku 1922 bolo otvorené nové infekčné oddelenie. Neskôr sa vybudovali objekty dojčenského a chirurgického oddelenia. Personál mukačevskej nemocnice výrazne vzrástol. Vďaka úsiliu MUDr. Alberta a MUDr. Pejšeho sa v nemocnici podarilo dosiahnuť vysokú úroveň zdravotníckych služieb a ich zásluhou za pár rokov výrazne poklesol výskyt chorôb, akými boli kiahne či škvrnitý týfus. Bohuslav Albert bol pri svojej organizačnej práci aktívne podporovaný na ministerstve verejného zdravotníctva a telesnej výchovy v Prahe, ale aj v Civilnej správe v Užhorode. Touto výraznou podporou centrálnych orgánov a organizačnými schopnosťami lekára Alberta bola nemocnica v Mukačeve považovaná za jednu z najlepších v republike. Okrem základnej práce v nemocnici sa MUDr. Albert aktívne zapájal do realizácie mnohých ďalších aktivít súvisiacich s ochranou zdravia na Podkarpatskej Rusi. Stál na čele pobočky Československého Červeného kríža a bol v neustálom kontakte s jeho celoštátnou predsedníčkou Dr. Alicou Masarykovou. Aj v rámci tejto organizácie riadil boj s epidémiami, zakladal nové zdravotné strediská, zvlášť kliniky ochrany zdravia pre matky s malými deťmi.

Albert pracoval v Mukačeve do roku 1927. Podnikateľ Tomáš Baťa si ho s prihliadnutím na jeho výsledky na Podkarpatskej Rusi vybral pre stavbu novej nemocnice v Zlíne. Spolu s architektom Františkom L. Gahurou navrhli plán preslávenej Baťovej nemocnice. V marci 1927 sa začalo so stavebnými prácami a v novembri, po dokončení hlavnej budovy a jedného pavilónu, nemocnica prijala prvého pacienta. Vďaka svojmu vybaveniu, organizácii a výsledkom bola v krátkom období považovaná za jednu z najlepších v ČSR i v strednej Európe. MUDr. Albert chcel veľmi úzko spolupracujúcu nemocnicu s privátnymi lekármi a uplatňujúcu kolektívny lekársky výkon. Na prvé miesto kládol zásadu, že v centre všetkého diania je pacient – klient. Naplňoval tak Baťovo heslo „Náš zákazník, náš pán.“

Vo vedeckých medicínskych kruhoch, ale aj medzi širšou spoločnosťou presadzoval myšlienku nemocnice ako centra diagnostiky, prevencie, terapeutickú a sociálno-zdravotnej starostlivosti. K najvýznamnejším sociálnozdravotným úlohám Baťovej nemocnice patrilo zavedenie zdravotnej matriky. Tá obsahovala zdravotné záznamy všetkých zamestnancov firmy a do práce sa hlásiacich i novo prijímaných zamestnancov. Lekári v Zlíne zaviedli systém prijímacích a periodických prehliadok, evidenciu údajov v centrálnej kartotéke. Nemocnica ďalej viedla samostatnú zdravotnícku hliadku v časopise *Zlín*, usporadúvala osvetové akcie, riadila výchovu dobrovoľných ošetrovateliek, a tak sústredovala u seba organizáciu všetkej zdravotnej sociálnej práce.

Podmienky práce lekárov v Baťovej nemocnici boli veľmi prísne. Hlavné organizačné záležitosti riadilo výhradne riaditeľstvo, čiže: vedúci primár MUDr. Albert, ktorý sa neskôr (v roku 1932) stal riaditeľom, a kolégium primárov. Bez rozhodnutia

primárskeho zboru neboli v zdravotníckych otázkach podnikané žiadne kroky. Tak ako všetci v Baťovom systéme, podliehali aj primári či lekári pravidelným kontrolám a hodnoteniam. Značný dôraz kládol Albert na publikačnú činnosť, zameranú tiež na širšiu verejnosť, kde lekári čitateľov zoznamovali s modernými trendami vtedajšej nemocnice, so zásadami modernej hygieny i prevencie. Vzťah lekárov k nemocnici bol doslova osobný. Hovorili o nej ako o „svojej“ a boli pyšní, že v nej môžu pracovať.

V roku 1942 musel MUDr. Albert svoje miesto na nátlak nacistických okupantov opustiť, formálne odišiel „na dovolenku“. Pracoval ako praktický lekár v Liticiach nad Orlicou. V roku 1945 rezignoval na funkciu riaditeľa nemocnice. Po oslobodení sa už do Zlína nevrátil, začal pracovať v Prahe, kde pôsobil ako prednosta prezídia ministerstva zdravotníctva (1948 – 1949). Zomrel 9. augusta 1952 vo veku 62 rokov.

MUDr. Bohuslav Albert vybudoval po prvej svetovej vojne štátnu nemocnicu v Mukačeve na Podkarpatskej Rusi, naplánoval, realizoval a riadil Baťovu nemocnicu v Zlíne, propagoval organizáciu moderných zdravotníckych ústavov v ČSR v 20. a 30. rokoch a snažil sa o presadenie koncepcie zjednoteného zdravotníctva v Československu po 2. svetovej vojne. Svojou činnosťou sa zaradil medzi najaktívnejších Čechov, ktorí v organizácii československého zdravotníctva položili jeho základy po roku 1918.

Použitá literatúra:

ALBERT, Bohuslav. Několik vzpomínek na mukačevskou nemocnici a na práci v Podkarpatské Rusi. In *Věstník českých lékařů*, roč. 42, 1930, č. 21, s. 518-520.

LICHTEJ, Igor. Český lékař Bohuslav Albert a jeho priekopnícka činnosť na Podkarpatskej Rusi v rokoch 1919 – 1927. In *Česko-slovenská historická ročenka*, roč. 23, 2021, č. 2, s. 83-96.

MÁŠOVÁ, Hana. Účelnost pro vyšší humanitu : lékař a organizátor Bohuslav Albert. In *Dějiny věd a techniky*, roč. 31, 1998, č. 1, s. 1-23.

POKLUDA, Zdeněk. *Baťovi muži*. Zlín : Kovárna VIVA, 2012. 167 s.

<https://www.staryzlin.cz/batova-nemocnice-dr-bohuslav-albert.php>